

Byrådssak /23

Saksframstilling

Vår referanse: 2022/170457-2

**Høringsuttalelse - Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv.
- strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom**

Hva saken gjelder:

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring – forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv.- strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom.

Høringsfrist: 13. januar 2023

Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven, straffeprosessloven mv. var på høring høsten 2020, og hadde som hovedformål å forbedre ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Forslagene som nå er på høring, har nær tilknytning til forslagene som allerede har vært hørt, herunder forslag om å:

- bedre informasjonsflyten mellom aktørene
- gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap
- fastsette tilleggsvilkår om elektroniske og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføring av ungdomsstraff
- åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Om forslagene

FNs barnekonvensjon og straffeloven (strl.) § 33 angir at fengsel skal være siste utvei og skal benyttes i et kortest mulig tidsrom for ungdom under 18 år. Lovbrytere under 18 år behandles derfor vesentlig mildere enn lovbytere over 18 år. Straffereaksjoner som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som bygger på prinsippene om gjenopprettende prosess ble innført i 2014, og administreres av konfliktrådet.

Ungdomsstraff retter seg mot ungdom som har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet, og er et alternativ til fengselsstraff og de strengeste samfunnsstraffene. Ungdomsstraff kan vare i inntil tre år, og kan ved brudd på vilkår medføre ubetinget fengsel. Ungdomsoppfølging er for ungdom som har begått ett eller flere mindre alvorlige lovbrudd, reaksjonen kan vare i inntil ett år. Begge straffereaksjonene forutsetter at ungdommen har et oppfølgingsbehov, og har som mål å hjelpe ungdommene til et liv uten kriminalitet.

Straffereaksjonene består av gjennomføring av et ungdomsstormøte med fornærmede og ulike etater (politi, skole, barnevern mfl.), utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan med ulike tiltak, samt oppfølging av tiltakene i planen. Det har vist seg at ungdom som gjennomfører ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i for mange tilfeller ikke får den hjelpen de har behov for, og at det også er utfordringer knyttet til den tverrsektorielle samhandlingen.

I høringsnotatet kapittel 2 foreslås en forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ved å innføre et tydeligere skille mellom reaksjonene. Det foreslås også at antallet hjemler for overføring av straffesaker til konfliktrådet reduseres. Formålet er å sikre en mer enhetlig praksis. Departementet bemerker også at en mulig konsekvens av at regelverket oppleves som vanskelig tilgjengelig, er at reaksjonsformene ikke blir benyttet i saker som ellers ville vært egnet, og at det dermed er et uutnyttet potensial i ungdomsreaksjonene som bør benyttes i større grad.

Virkeområdet for bestemmelsene om ungdomsstraff vil være straffesaker som avgjøres av domstolene, mot lovbrutere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, og som anses egnet for ungdomsstraff. I tillegg må hensynet til straffens formål ikke med tyngde tale mot en reaksjon i frihet. Virkeområdet for ungdomsoppfølging vil være straffesaker som avgjøres av påtalemyndigheten, mot lovbrutere som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, og som anses egnet for ungdomsoppfølging. I tillegg vil det være en forutsetning at ungdommen samtykker til slik oppfølging,

Videre foreslås det at det ikke skal være adgang til å kombinere hverken ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff med særvilkår etter straffeloven § 37. Som følge av dette foreslås enkelte mindre endringer i vegtrafikkloven og tapsforskriften om adgangen til å kombinere ungdomsoppfølging med førerkortrestriksjoner. Tilsvarende foreslås det mindre endringer i politiregisterloven og politiregisterforskriften om hvordan ungdomsoppfølging skal anmerkes på politiattester. Forslagene antas å bringe norsk rett bedre i samsvar med FNs barnekonvensjon og anbefalingene fra FNs komité for barns rettigheter.

Kapittel 3 omhandler adgangen til å dele informasjon før og under straffegjennomføringen, ettersom det kan være behov for å dele informasjon om ungdommens livssituasjon og behov. Adgangen til deling av slik informasjon begrenses av taushetsplikt og personvernregler, og er i dag basert på samtykke fra ungdommen eller ungdommens verger. Under høringen høsten 2020 ble det foreslått å åpne for en begrenset adgang til å dele personopplysninger. Forslaget fikk bred støtte, det var imidlertid innvendinger mot utformingen av bestemmelsen. Det foreslås en generell hjemmel i konfliktrådsloven for informasjonsdeling i saker om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, utformet i samsvar med forvaltningsloven § 13 g, om informasjonsdeling mellom offentlige organer. Kravet er at informasjonsdeling bare skal kunne skje der dette er nødvendig for å utføre konfliktrådets oppgaver ved forberedelse og gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Forslaget innebærer også en tydeliggjøring av ungdommens rett til medvirkning. Det er spesielt bedt om høringsinstansenes syn på hvordan regelverket kan ivareta de kryssende hensynene.

Kapittel 4 omhandler elektroniske og digitale kontrolltiltak både som en alternativ form for varetekt, eller i kombinasjon med ungdomsstraff. Det foreslås å innføre en mulighet for å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for varetektsfengsling for barn mellom 15 og 18 år, samt at ordningen også skal kunne benyttes for siktede over 18 år. Elektronisk kontroll forutsetter at siktede aktivt bidrar i gjennomføringen, og det foreslås derfor krav om samtykke. Departementet ønsker også å tydeliggjøre at terskelen for å kunne ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll er like høy som for varetekt i fengsel.

Kapittel 5 omhandler enkelte øvrige endringer i konfliktrådsloven, herunder mindreåriges rett til å utøve sine rettigheter ved konfliktrådsbehandling, samt klargjøringer rundt innhenting av samtykke til konfliktrådsbehandling i straffesaker. Videre foreslås endring i reglene om brudd i behandlingen av mekling i straffesaker der fornærmede trekker sitt samtykke.

Økonomiske og administrative konsekvenser fremgår av kapittel 6, og lovforslagene er inntatt i kapittel 7.

Innspill fra Ungdomsrådet

Ungdomsrådet behandlet høringsforslaget i møtet 22.11.2022 sak 83/22, og vedtok for sin del følgende uttalelse:

«To representanter fra ungdomsrådet deltok 26. oktober på «Ungdom som faller mellom alle stoler» - en erfaringssamling arrangert av Konfliktrådet i Vest. Representantene var blant annet invitert til å delta i en paneldiskusjon med andre aktører.

Ungdomsrådet mener det er positivt at det er mer fokus på oppfølging av de unge det gjelder og at informasjon om prosess, rettigheter og plikter til de unge er avgjørende for de videre forløp.

Ungdomsrådet viser også til kapittel 4 og den diskusjon som fant sted under samlingen, om elektroniske og digitale kontrolltiltak, både som en alternativ form for varetekt, eller i kombinasjon med ungdomsstraff. I høringsutkastet foreslås det å innføre mulighet for å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll (fotlenke) i stedet for varetektsfengsling for barn mellom 15 og 18 år. Det ble på samlingen diskutert om ordningen skal kunne benyttes for de over 18 år. Dette er ungdomsrådet veldig enig i, og mener at den øvre aldersgrense for denne soningsmulighet bør heves til minimum 23 år.

Byrådsleders vurdering og forslag til høringsuttalelse:

Bergen kommune mener at formålet med reaksjonsformene om å hjelpe ungdommene til et liv uten kriminalitet er viktig, og at alternativer til fengselsstraff i så henseende vil være hensiktsmessig. Bergen kommune støtter forslaget om forenkling av det rettslige rammeverket, samt at skillet mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging tydeliggjøres, slik at disse reaksjonsformene tilgjengeliggjøres i større grad. Bergen kommune er enige i at det er viktig å tydeliggjøre at terskelen for å kunne ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll er like høy som for varetekt i fengsel.

Bergen kommune støtter forslaget om å utvide muligheten til å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll for ungdom over 18 år, og foreslås en øvre aldersgrense på 23 år.

Bergen kommune er positive til tversektorielle samarbeid om individuelle oppfølgingsplaner, men ser det som bekymringsfullt at det er utfordringer knyttet til samhandlingen, og at ungdommene ikke alltid får tilstrekkelig hjelp og oppfølging. Bergen kommune støtter videre forslaget om adgang til deling av informasjon under straffegjennomføringen, og ser det som hensiktsmessig at hjemmelen utformes i samsvar med forvaltningsloven § 13 g, om informasjonsdeling mellom offentlige organer.

For å oppnå formålet om å hjelpe ungdommer til et liv uten kriminalitet mener Bergen kommune at det i tillegg til alternative reaksjonsformer for ungdom, bør tilrettelegges også for hurtigere avgjørelser i saker som involverer ungdom. Det finnes en rekke eksempler på svært uheldige konsekvenser for ungdommer som får avbrudd i arbeidslivet eller utdanningsløpet, og som i større grad kunne vært unngått ved raskere avgjørelser og tidligere gjennomføring av straffereaksjon. Bergen kommune mener derfor at det bør tilrettelegges for at straffesaker mot ungdommer under 23 år bør prioriteres i rettssystemet.

Vedtakskompetanse:

Byrådets fullmakter § 6, vedtatt av bystyret 16. desember 2020 i sak 378/20: Byrådet selv avgir høringsuttalelser på vegne av Bergen kommune. Høringsuttalelser avgitt av byrådet sendes uten ugrunnet opphold Bystyrets kontor til orientering. Saksframlegget ansees ikke å være av prinsipiell karakter.

Forretningsutvalget har i møte 1.11.22, sak 302/22 besluttet at byrådet kan avgis høringsuttalelse.

Byrådsleder innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1. Byrådet avgir høringsuttalelse til «Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. - strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom» slik den fremkommer av byrådsleder forslag.
2. Melding om vedtak sendes Bystyrets kontor.

Dato: 10. januar 2023

Rune Bakervik
Byrådsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

Høringsnotat – Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv.
Ungdomsrådet sitt innspill til høring

Saknr 1003/23
Arkivsak: 2022/170457

Til Byrådsleders avdeling stab

Høringsuttalelse - Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. - strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom

Byrådet behandlet saken i møtet 12.01.2023 sak 1003/23 og fattet følgende vedtak:

1. Byrådet avgir høringsuttalelse til «Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. - strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom» slik den fremkommer av byrådsleder forslag.
2. Melding om vedtak sendes Bystyrets kontor.

Byrådsleders avdeling stab, 12.01.2023

Ann Kristin Solsand